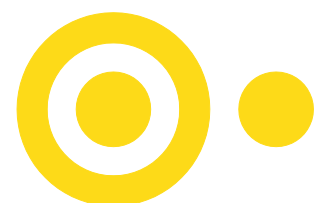

Individualiserad skrivundervisning i åk 1

Lärares individanpassade arbetssätt i skrivundervisning och vid klassöverlämning

Av: Mariam Hattab

Handledare: Anna Malmbjer
Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Självständigt arbete 1, 15hp
Svenska | Vårterminen 2017
Programmet för Grundläroutbildning med interkulturell profil, med inriktning mot förskoleklass och årskurs 1-3, 240hp

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

English title: Individualized writing education in first grade

Author: Mariam Hattab

Supervisor: Anna Malmbjer

Program: Basic Teacher education with intercultural profile, for the pre-school and grades 1-3

Term: Spring 2017

Regarding class transovers, there is a common problem when teachers of the first grade take over a new class. The problem is that the new teachers do not receive enough information about the pupils' earlier knowledge from their development in school.

It is also known that the writing education is one of the most important duties for teachers to teach pupils. The ability of writing thoughts into words is a source of communication between the writer and the reader. An undeveloped writing ability will cause a lack of communication for the pupils.

The purpose of this study is to examine how individualizing is done at the transitions from pre-school to first grade. The study also explores how and with which methods teachers work with an individualized writing education in the subject Swedish in first grade. The study will also examine the possibilities and difficulties that can occur at an individualized writing education. I prepared three following questions to answer the aim of this study:

- How does the individualizing in class transfers look like from pre-school to first grade?
- How and with which methods teachers individualize the writing education in first grade?
- Which possibilities and difficulties can occur with an individualized writing education?

The study is based on interviews with four pre-school teachers and four first grade teachers to get answers for this study's aim. The study is also based on theories about transfers and individualized education. The results showed that pre-school teachers and first grade teachers do not have a clue about how the other teacher works with the pupils. The study shows that first grade teachers do not receive the information they need to individualize the education for the pupils. The results also show that all the teachers have a positive attitude to individualizing in the education, but are unable to plan individualized lessons and assignments for each student because of their lack of time and big classes.

Keywords: Individualizing, transition, handover class, writing education, continuity.

Nyckelord: Individanpassning, övergång, klassöverlämning, skrivundervisning, kontinuitet.

Innehåll

1. Bakgrund	4
1.1 Syfte och frågeställningar	5
2. Metod	5
2.1 Metodval	5
2.2 Urval och genomförande	6
2.3 Etiska principer	6
3. Teoretisk utgångspunkt och tidigare forskning	7
3.1 Individualisering i skolan	8
3.2 Övergångar i skolan	9
3.2.1 Kontinuitet i skolan.....	10
3.2.2 Diskontinuitet.....	10
3.2.3 Förväntningar.....	11
3.2.4 Förberedelser	11
3.3 Tidigare forskning	11
3.3.1 Tidigare forskning om skrivning.....	12
3.3.2 Forskning om individualisering	12
3.3.3 Forskning om individualiserad övergång	13
4. Resultat och analys	15
4.1 Beskrivning av informanterna	15
4.2 Övergången.....	16
4.2.1 Förberedelser	16
4.3 Förväntningar.....	17
4.4 Skrivundervisning och individualisering	19
4.4.1 Kontinuitet- diskontinuitet.....	19
4.4.2 Phonics	20
4.4.3 Individanpassning i undervisning	22
4.4.4 Svårigheter med individanpassning.....	23
4.4.5 Övriga intervjusvar	25
5. Diskussion och slutsatser	25
5.1 Empiriska slutsatser	25
5.1.1 Sammanfattning om övergångar.....	26
5.1.2 Sammanfattning om skrivundervisning och individanpassning.....	27
5.2 Diskussion utifrån tidigare forskning	29
5.3 Slutsats	31
5.4 Didaktiska implikationer	32
5.5 Vidare forskning.....	33
6 Litteratur- och källförteckning	34
Bilaga 1	36
Bilaga 2	37

1. Bakgrund

Elever ska mötas på individnivå och få en individanpassad undervisning. Enligt läroplanen ska lärare se till att ”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov” (Skolverket 2011/2016, s.8).

När det gäller klassövergångar konstaterar Carina Fast (2007, s. 173) och Marianne Skoog (2012, s. 18) att det finns ett problem när lärare tar emot elever i årskurs 1. Lärare får ofta för lite information kring vad elever tidigare arbetat med i förskoleklassen. Detta leder i sin tur till att eleverna får arbeta med samma grundläggande moment som de redan gjort tidigare i förskoleklassen. Det framgår av läroplanen att skolformerna ska samverka med varandra i övergångar. Skolverket skriver att lärare vid övergångar ska ”i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande” (Skolverket 2011/2016, s.16).

Karin Taube (2013) påpekar att skrivande är en av skolans viktigaste uppgifter att lära ut till barn. Vidare påpekar Taube (2013) att om man inte har förmågan att uttrycka sig i skrift kan det leda till att man känner sig underlägsen. Detta kan leda till att man blir begränsad i ett sammanhang där skriften är det enda redskapet till att framföra sina tankar eller åsikter. (2013, s.11). Skrivinläringen är därför viktig och ett skäl till varför denna studie just berör skrivundervisningen.

Denna studie kommer att undersöka hur lärare individanpassar sin undervisning med fokus på skrivande i årskurs 1 utifrån elevers förutsättningar, och även synliggöra vilka möjligheter som finns och vilka svårigheter som uppkommer vid individanpassad undervisning. Redan vid överlämnande av en förskoleklass till årskurs 1 sker en betydelsefull individanpassning. Studien kommer bidra med en beskrivning av hur denna övergång sker på en individanpassad nivå.

Studien är gjord för att synliggöra hur övergångar från förskoleklass till årskurs 1 sker och hur individualisering sker med fokus på skrivundervisningen utifrån flera lärares perspektiv och erfarenheter. Förhoppningen är att den tänkta studien ska bidra med kunskap som kommer att hjälpa och öppna ögonen på både lärarstudenter och nyblivna lärare, samt lärare som redan är ute i arbetslivet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur individanpassning sker vid övergångar från förskoleklass till årskurs 1. Studien undersöker också hur och med vilka metoder lärare arbetar med en individanpassad skrivundervisning i ämnet svenska i årskurs 1. Studien kommer även att undersöka vilka möjligheter och svårigheter som finns och kan uppstå vid en individanpassad skrivundervisning.

Utgångspunkten för studien är dessa frågor:

- Hur ser individanpassningen ut vid övergången från förskoleklass till årskurs 1?
- Hur och med vilka metoder individanpassar lärare skrivundervisningen i svenskämnet i årskurs 1?
- Vilka möjligheter och svårigheter finns vid att individanpassa skrivundervisningen?

2. Metod

I detta avsnitt kommer de metodval och urval som gjorts för att genomföra denna undersökning att presenteras och motiveras. Först kommer metodvalet att beskrivas och redogöras för, därefter kommer urvalet och genomförandet att förklaras.

2.1 Metodval

Denna undersökning om övergångar och individualiserad skrivundervisning är en fallstudie som syftar till att få kunskap om hur det går till ur ett lärarperspektiv. Metoden som används är intervjuer. Intervjuer är en relevant metod för att få insikt i hur lärare arbetar och överför information kring klassöverlämnande på individnivå. Metoden är även relevant för att få insikt i lärares erfarenheter kring hur de individanpassar sin skrivundervisning och vilka möjligheter och problem de möter på vägen.

Till intervjuerna har en intervjuguide (se bilaga 2) tagits fram som kompletteras med spontana frågor. Informanternas svar har skrivits ner och även spelats in.

2.2 Urval och genomförande

Urvalet har gjorts genom att kontakta en grundskola söder om Stockholm som jag tidigare besökt och haft kontakt med lärare som arbetar på skolan. De lärare som kontaktades är lärare som jag inte har eller haft någon kontakt med tidigare av anledningen att de håller i klasser som är lämpliga för studiens undersökning, lärarna är lärare i förskoleklass eller årskurs 1. Därefter skickades slumpmässiga mail till ett flertal lärare på olika skolor belägna i olika Stockholmsområden för att hitta fler som var villiga att delta i intervjuerna (se bilaga 2).

Studien omfattar intervjuer med 4 lärare i årskurs 1 respektive 4 i förskoleklass. Valet att intervjua sammanlagt åtta lärare var relevant för att få ta del av flera lärares erfarenheter eftersom lärare kan arbeta på väldigt olika sätt. Lärarna och förskolelärarna valdes utifrån deras erfarenheter av klassövergångar från förskoleklass till årskurs 1 och arbete med individanpassad skrivundervisning. Jag var tydlig med att jag sökte efter lärare som överlämnat klasser från förskoleklass till årskurs 1, samt att årskurs 1 lärarna haft erfarenhet av att ta emot klasser. Detta belystes för att försäkra mig om att informanterna var lämpliga för studien.

Vissa av de kontaktade lärarna hade svårt att planera in tid för intervjuer, därför genomfördes en del av intervjuerna (tre intervjuer) via mailväxling där frågorna besvarades skriftligt genom att jag skickade intervjuguiden till lärarna. Ibland behövde följdfrågor ställas för att tydliggöra intervju svaren. Intervjuerna via mail tog längre tid än att intervjua lärare i verkligheten, men det gick lika bra som de intervjuer som genomfördes på plats på de utvalda skolorna.

2.3 Etiska principer

Undersökningen är genomförd med hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer som omfattar ett individsskydd utformade i 4 huvudkrav vid forskning. Kraven är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Innan studiens intervjuer ägde rum har jag som forskare varit tydlig med att informera informanterna om

studiens innehåll, syfte och resultat samt hur informanternas medverkan kommer att användas i studien. Detta har gjorts utifrån *informationskravet* (Vetenskapsrådet 2002, s.7).

När det kommer till *samtyckeskravet* har jag fått muntliga och skriftliga samtycken från samtliga informanter som talar om att samtliga lärare är villiga att delta i intervjuer (Vetenskapsrådet 2002, s.9). Tydligt har det påpekats att informanterna har rätt till att avsluta sin medverkan frivilligt oberoende av orsak, samt att informationen i sådana fall inte kommer att användas vidare. Informanten får även på egen hand bestämma hur länge och under vilka villkor deltagandet ska ske (Vetenskapsrådet 2002, s.10). Följande aspekter togs hänsyn till genom att någon enstaka lärare inte kunde ta sig tiden att ses och behövde ha mailkontakt istället. Likaså gäller det lärare som valde att inte svara på någon/några frågor under intervjun.

Konfidentialitetskravet innebär att informanten är anonymiserad i det empiriska materialet samt under hela studien, där varken namn eller skola ska kunna identifieras (Vetenskapsrådet 2002, s.11), vilket i studien ersätts av förkortningar som L1 och F1.

Sista kravet är *nyttjandekravet* som innebär att det insamlade materialet inte får användas till något annat än studiens syfte. Informationen ska inte finnas tillgänglig för andra individer att ta del av, samt inte överlämna informationen till någon annan forskare (Vetenskapsrådet 2002, s.14).

3. Teoretisk utgångspunkt och tidigare forskning

I detta avsnitt kommer teorier och tidigare forskning om individualisering och klassöverlämning presenteras. Första avsnittet kommer att lyfta upp teoretiska utgångspunkter av Monika Vinterek (2006) och Christer Stensmo (2008) som diskuterar olika typer av individualisering som kan användas i undervisningen. Lina Lago (2014) Helena Ackesjö (2014), Stig Broström (2009), Tarja Alatalo, Johanna Meier och Elisabeth Frank (2014) kommer att lyfta upp övergångar i skolan och begrepp som använts av bland annat dessa personer.

Andra avsnittet kommer att ta upp tidigare forskning kring skrivundervisning, individualisering och övergångar utifrån Tarja Alatalo (2011), Joanna Giota (2013), Skolinspektionen (2015) och till sist, ännu en gång Tarja Alatalo, Johanna Meier och Elisabeth Frank (2014).

3.1 Individualisering i skolan

Monika Vinterek har i sin forskningsöversikt "*Individualisering i ett skolsammanhang - Forskning i fokus nr 31*" (2006) skrivit om hur lärare använder individualisering i skolan. Vinterek (2006) lyfter bland annat fram olika typer av individualisering som används av lärare i sitt klassrumsarbete. Hon konstaterar att genom olika typer av individualisering kan man möta elevers olika behov genom att bland annat hitta det som eleven finner intressant, anpassa tid och omfång inom ett ämnesområde och anpassa innehåll, svårigheter och möjligheter utifrån elevens behov (Vinterek 2006, s.44). Individualisering möter elevens behov och gynnar elevens inlärningsförmåga. Nedan följer en lista med de olika individualiseringstyperna som Vinterek (2006) lyfter upp:

- Innehållsindividualisering
- Omfångsindividualisering
- Nivåindividualisering
- Metodindividualisering
- Hastighetsindividualisering
- Miljöindividualisering
- Materialindividualisering
- Värderingsindividualisering

Innehållsindividualisering innebär att hitta ett innehåll som motsvarar enskilda elevers behov kunskapsmässigt och elevens intressen. *Omfångsindividualisering* innebär omfånget på materialet inom ett visst område. *Nivåindividualisering* handlar om att möta elevers färdigheter och skickligheter inom ett visst område. *Metodindividualisering* omfattar vilken metod som är mest lämplig för elevens utveckling. *Hastighetsindividualisering* innebär att elever arbetar i sin egen takt genom kursens gång. Vinterek menar att även "tiden kan anpassas genom att den totala skoltiden varieras" (2011, s.44).

Miljöindividualisering handlar om miljöns påverkan som eleven befinner sig i, till exempel klassrumsmiljön. *Materialindividualisering* innebär att material anpassas utifrån elevers kunskap och behov. *Värderingsindividualisering* innebär att elevers prestationer inte jämförs med andras, utan endast med sig själv.

Monika Vintereks individualiseringstyper kommer att användas som modell i min studie och blir betydelsefull eftersom min studie bland annat går ut på att undersöka hur lärare individanpassar

skrivundervisningen. Individualiseringstyperna blir även intressanta för att se hur lärarnas uttalanden stämmer överens med de olika typerna.

Christer Stensmo, forskare inom socialpedagogik och undervisning med fokus på lärarrollen lyfter upp elevers olikheter, i boken *Ledarskap i klassrummet*. Han lyfter upp 5 punkter som pekar på vad individualisering i undervisning kan innebära och hur typerna kan användas i lärarens undervisning (Stensmo 2008, s.203).

1. Variation av undervisningens innehåll
2. Variation av undervisningens former
3. Variation av den tid eleverna behöver för att lära sig
4. Variation av studiesätt, elevens lärostil
5. Variation med avseende på elever med behov av särskilt stöd vid svårigheter och handikapp

Vidare skriver han att elevers intelligens varierar och menar att förmågan att tillägna sig kunskap och färdigheter varierar vare sig det gäller en tidigare kunskap eller en ny kunskap. Han konstaterar också att ”det man är intresserad av är man motiverad för eller har en positiv attityd till” (Stensmo 2008, s.207). Han konstaterar därför att betydelsen av elevers intressen har en stor roll i lärandet som lärare bör ta hänsyn till. Även elevers olika lärostilar är viktigt att tänka på eftersom att elever lär sig olika. Han refererar till Grinder (1999) som skriver att ”en del elever lär sig bäst genom att lyssna, andra genom att läsa och se och ytterligare andra genom att känna och göra” (Stensmo 2008, s.211). Elever lär sig således på olika sätt, vilket bör tas tillvara på när läraren individanpassar undervisningen.

Jag anser att Christer Stensmos olika variationer av individualisering i undervisningen kommer att vara värdefulla att jämföra med lärarnas uttalanden i mitt empiriska material, som kommer att redovisas för i stycket ”resultat och analys”. Precis som i min studie, lyfts ett lärarperspektiv i betydelse att gynna elevers utveckling på individnivå.

3.2 Övergångar i skolan

Övergångar kan ses ur olika perspektiv. Det kan ses som en strukturell markering som talar om en övergång men även ses som individers handlingar i samband med och erfarenheter av övergång, till exempel hur människor positionerar sig och skapar mening. Lina Lago, forskare i klassövergångar. Hon lyfter i sin doktorsavhandling upp att övergångar kan vara ett sätt att ändra status, erfarenheter och

handlingar (Lago 2014, s.20). Andra forskare inom klassöverlämningar, Tarja Alatalo, Johanna Meier & Elisabeth Frank (2014) beskriver begreppet övergång som ett sätt att gå från en skolverksamhet till en annan. Vid mottagandet av elever behöver läraren ta emot information kring barnets erfarenheter och annan information som kan beröra barnets utveckling och lärande (Alatalo, Meier och Frank 2014, s.35)

3.2.1 Kontinuitet i skolan

Begreppet kontinuitet används en del i forskning kring barns övergångar skriver Helena Ackesjö i sin doktorsavhandling om barns övergångar mellan förskola, förskoleklass och skola (2014, s.21).

Kontinuitet handlar om att skapa tydliga strukturer och förbereda elever inför övergångar. Det handlar även om att se till att elever innehar de kunskaper som kommer att vara behövliga efter övergången (Lago 2014, s.11). Kontinuiteten i övergången bör vara så oföränderlig som möjligt för att skapa trygghet och inte för stora förändringar för eleven. Stig Broström (2009), doktorand i pedagogik, skriver att lärare i förskolan behöver inneha kunskaper om barns erfarenheter och de behöver även ha kunskap om vad som förväntas av barnen i skolan för att kunna förbereda dem inför detta. Han kallar detta för *kommunikationsmässig kontinuitet*. Med det menas att kommunikationen är den centrala länken för att skapa möjligheter till lärande samt trygghet vid övergångar. Även Helena Ackesjö (2014) har i sin avhandling kommit fram till att kommunikationen och utbyte av information är betydelsefullt mellan lärare i båda skolformerna för att bibehålla en kontinuitet mellan klassövergångarna (Ackesjö 2014, s.24). Vidare konstaterar Ackesjö (2014) att det samtidigt kan vara problematiskt eftersom att lärare i de två skolformerna kommer från två helt olika skolsystem och därför blir kommunikationen begränsad. Läroplanens riktlinjer talar om att lärare i övergången ska ”i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande” (skolverket 2011, s. 16).

3.2.2 Diskontinuitet

En del elever kan få problem vid övergångar, och anledningen är att det sker förändringar kring regler, relationer och krav (Andersson med flera 2000 se Lago 2014 s.11). Med andra ord blir det för stora förändringar i övergången för eleverna i jämförelse med föregående verksamhet. För en del elever kan det anses vara positivt för att känna sig äldre och mer kompetent (Lago 2014, s.11). Broström (2007) konstaterar att en förändring i övergången kan leda till kulturkrock och menar vidare att man går från lek

och en friare värld till en värld med styrning och lärande (se Lago 2014, s.12). Trots detta kan diskontinuitet ses som något positivt i form av att en förändring sker för eleven som del i en process att bli äldre och mer kompetent.

3.2.3 Förväntningar

Lina Lago (2014) belyser förväntningars roll i övergångsprocessen från förskoleklass till årskurs ett. Det skapas en förutsättning i övergången när elever har förväntningar om den faktiska övergången. Dessa förväntningar skapas i samband med andra klasskamrater, föräldrar, lärare etc.

Hon belyser att elevers förväntningar är viktiga att förstå eftersom de kan bidra till att eleven anpassar sig till övergången innan den ägt rum. Detta visar sig genom att en del elever ser förskolan som en plats för lek medan skolan ses som en mer seriös plats där huvudsyftet är lärande (Lago 2014, s.13).

3.2.4 Förberedelser

Förberedelser har en viktig roll i övergången och bidrar till att elever ska få möjlighet att förberedas både inför och efter klassövergången. En förberedelse kan handla om att skapa skolaktiviteter i form av att eleven får chans att träffa sin kommande klass, eller att få diskutera skolan och miljöbytet (Lago 2014, s.14). Detta görs för att eleven ska känna en trygghet i övergången och inte mötas av en okänd situation när övergången väl sker.

Dessa begrepp har använts av Lina Lago (2014), Helena Ackesjö (2014), Stig Broström (2009) och Tarja Alatalo, Johanna Meier och Elisabeth Frank (2014) vid beskrivningar av övergångar. Begreppen kommer att användas i analysdelen för att kopplas med lärarnas svar.

3.3 Tidigare forskning

Forskning kring individanpassning inom specifikt skrivundervisningen har varit svårt att hitta och är därmed begränsat i detta avsnitt. Istället kommer forskning om individanpassad undervisning i allmänhet att belysas. Forskning om skrivning och klassövergångar kommer även att tas upp i avsnittet som skilda fenomen.

3.3.1 Tidigare forskning om skrivning

Läs-och skrivforskaren Tarja Alatalo (2011) har i sin doktorsavhandling *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3* forskat kring bland annat möjligheter och hinder när det kommer till läs- och skrivundervisningen i årskurs 1-3. I sin avhandling lyfter hon fram flera forskare som är enade om hur pass viktigt det är som lärare att kunna ”förebygga och sätta in tidiga insatser för elever i riskzonen för läs- och skrivsvårigheter” (Alatalo 2011, s.31). Vidare belyser hon att viktigast för elevers prestationer är hur lärare lyckas kartlägga elevers styrkor och svagheter för att därefter planera sin undervisning utifrån elevers behov (Alatalo 2011, s.31). Hon skriver även att det är en stor utmaning att lyfta upp dessa svagheter/svårigheter, men att det är centralt för att stödja elever i deras utveckling. Alatalo (2011) refererar i sin avhandling till Robertson Hörberg (Skolverket 2009) som talar om orsaker till att lärares undervisning är förknippad med svårigheter. Följande exempel har visat sig vara att läraren har för stora elevgrupper/klasser. Läraren har brist på tid, är allmänt stressad och har ingen ork eller inte är tillräckligt utbildad i läs-och skrivinlärning (Alatalo 2011, s.13). Dessa faktorer leder i sin tur till svårigheter i läs- och skrivundervisningen.

Alatalos forskning om möjligheter och hinder gällande läs- och skrivundervisningen kommer att användas och ha en relevans i denna studie eftersom de belyser möjligheter och svårigheter i skrivundervisningen, som är en av frågeställningar i denna studie. Alatalos avhandling kommer att kopplas med lärarnas svar från intervjuerna.

3.3.2 Forskning om individualisering

Joanna Giota (2013), forskare inom individualisering i undervisning, har skrivit en forskningsöversikt som belyser vikten av individualisering. Giota (2013) lyfter upp att individualisering framkommer i styrdokumentet och är alltså inget nytt begrepp. I läroplanen har individualisering lyfts fram i samband med bland annat elevers förmågor, förutsättning, behov, intressen och erfarenheter (2013, s.7). Det framkommer också en strävan att anpassa detta efter ovanstående yttranden och på så sätt skapa en variation i lärares arbetssätt och arbetsformer. Giota skriver att lärare kan ”organisera och utforma klassrumsundervisningen på ett sådant sätt att den kan påverka elevers motivation gentemot skolan och skoluppgifterna och därmed deras lärande och prestationer” (Giota 2013, s.219).

Giota (2013) menar att en undervisning i en individualiserad form kan bidra med yttre och inre motivation för elever. Det har visat sig att elever presterar bättre och intresserar sig för skolans ämnen när

elevens behov och intressen är den centrala utgångspunkten i undervisningen, samt när elever utmanas (Giota 2013, s.223). Detta förutsätter kort och gott att lärare bör ha kunskap om hur enskilda elevers lärande fungerar som bäst (2013, s.226). Hon har dock kommit fram till att de individualiseringsformer som tillämpas i skolor begränsar elevers lust för undervisningen. Hon lyfter även upp att elever är begränsade och inte får något utrymme när det kommer till inflytande och att påverka skolan. Det framkom att vissa elever arbetar med uppgifter som lärarna själv har valt ut, andra elever som har eget inflytande över arbetet visar sig lära sig bra och vilja lära sig mer. Bristen på inflytande över arbetets form och innehåll ledde till att elever upplevde skolarbetet som meningslöst (Giota 2013, s.238). Delaktighet och inflytande ökar alltså intresset för skolarbetet samtidigt som elever får ta eget ansvar för sitt lärande. Till sist lyfter hon upp att för att lyckas med att individualisera på olika nivåer i klassrummet behöver lärare hjälp och stöd för att kunna nå framgång med detta.

Giota lyfter alltså upp att individualisering är välkänt. Hon ser möjligheter med individualiserad undervisning som utgår från elevers intressen just för att detta skapar inre och yttre motivation för inläring, och därmed bättre prestationer. Elever tycker att skolarbetet är meningslöst när de inte får vara med och bestämma över arbetet, men för att kunna individualisera och lyfta in mer av elevers önskemål behövs hjälp och fler resurser för att hinna med detta.

Giotas forskningsöversikt kommer att användas i min studie om individualiserad skrivundervisning för att belysa möjligheter i den individualiserade undervisningen som lärare kan ta nytta av, vilket kommer att kopplas till denna studies intervju svar från informanterna.

3.3.3 Forskning om individualiserad övergång

Skolinspektionens kvalitetsgranskning pekar på att elever i årskurs 1 inte möts vad gäller deras läs- och skrivutveckling utifrån en granskning gjord i årskurs 1 och 3. Granskningen har gjorts genom fyra dagar i varje klass bestående av observationer, intervjuer och dokumentstudier. Resultatet har visats vara att elevers individuella behov och kunskaper från förskoleklassen varken stöds eller stimuleras när övergången sker till årskurs 1. Undervisningen ligger på en medelnivå istället för att innehålla anpassningar. Elever som behöver mer stöd, får ibland inte de stöd de behöver och en orsak är att det behövs extra resurser. Granskningen visade även att undervisningen utgår för lite från elevers erfarenheter och kunskap från tidigare årskurs. Det har visat sig att lärare inte stöttar elever som redan kommit långt i sitt skrivande och behöver utmanas mer, likaså stöttas inte de elever som behöver mer stöd i sin

utveckling (2015 s.5). När undervisningen inte anpassas tappar eleverna motivation och därmed brister skrivförmågan och utvecklingen, och leder till att elever halkar efter eller förlorar viljan till att lära (2015, s.7).

Denna granskning är relevant för min studie eftersom att den visar att lärare inte utgår från elevers tidigare kunskaper inte utgås ifrån när de börjar årskurs 1 och eftersom min studie bland annat berör som tidigare nämnt, klassövergångar. Granskningen kommer att användas i diskussionsdelen och som koppling till det insamlade materialet i denna studie.

Tarja Alatalo, Johanna Meier och Elisabeth Frank (2014) har gjort en studie med fokus på övergångar från förskola till förskoleklass utifrån lärares perspektiv. Studien gick ut på att samla in forskning genom frågeformulär och intervjuer med 36 förskollärare i förskolan, och 38 förskollärare i förskoleklass. Generellt har forskarna kommit fram till att övergången mellan verksamheter bygger på att skapa en trygg övergång för elever för ett kontinuerligt lärande. Det innebär att skillnader mellan verksamheter bör minska genom att efterlikna den föregående verksamheten som eleven kommer ifrån. Detta för att övergången ska gå så smidigt som möjligt, därför är det betydelsefullt för eleven att känna trygghet i sin övergång. Lika betydelsefullt är det att den nya verksamheten bygger på det eleven lärt sig i tidigare verksamhet för att hålla en kontinuitet i elevens utveckling och lärande (Alatalo, Meier och Frank 2014, s.32).

Alatalo, Meier och Frank (2014) menar att det är viktigt som lärare att bedöma barns tidigare färdigheter de har med sig från förskolan och utgå ifrån dem när lärare planerar undervisning. Att ha en förståelse för kontinuitetens betydelse för barns lärande är en viktig aspekt i den pedagogiska verksamheten samt vid överlämningen mellan verksamheterna för att bygga ett långsiktigt lärande (Alatalo, Meier och Frank 2014, s.48). Hindret som visat sig berör bristande kommunikation och samverkan mellan verksamheterna. Det handlar till stor del om att inte lyckas följa upp respektive förbereda barnen kunskapsmässigt till den nästkommande verksamheten, vilket leder till en diskontinuitet. Forskarna hävdar att förskollärare har en vag bild av hur arbetet i skolan går till och att det därför leder till att lärarna inte vet hur de ska förbereda elever inför skolan. Därmed är dokumentation och information överlag kring elevers utveckling mellan verksamheterna avgörande för goda skolframgångar (Alatalo, Meier och Frank 2014, s.33).

Vi vet alltså att kontinuitet är viktigt för en god skolframgång och att övergången bör ske tryggt och efterlikna den föregående verksamheten så mycket som möjligt. För att lyckas med detta bör lärare

planera sin undervisning utifrån elevers tidigare erfarenheter och kunskaper. Problemet som visat sig vara kommunikationen mellan föregående lärare och nya lärare är begränsad. Nya lärare får inte veta om elevers tidigare erfarenheter och gamla lärare har svårt att förbereda elever inför kommande årskurs. Förskollärare har vaga bilder av hur skolan arbetar och vice versa. Detta leder i sin tur till svårigheter att förbereda elever inför kommande årskurs. Av denna anledning är informationsbyte viktigt vid klassövergångar och överlämningar.

Alatalo, Meier och Franks forskning kommer att användas i denna studie och är betydelsefull eftersom den lyfter upp viktiga aspekter av en klassövergång, vilket min studie också lyfter upp och går in på.

4. Resultat och analys

I denna del kommer de intervjuade lärarnas svar att presenteras gällande hur individanpassning sker vid övergången från förskoleklass till årskurs 1, samt hur individanpassning sker i skrivundervisningen. Först presenteras intervju svaren utifrån lärarintervjuerna för att därefter analyseras med grund i teoriavsnittet i denna studie. Intervju svaren kommer att besvaras utifrån begreppen i detta arbete som är tematiserade under olika underrubriker. Lärarna benämns här med förkortningarna F1 och L1 och så vidare, som i detta fall står för förskollärare 1 och lärare 1 (årskurs 1).

4.1 Beskrivning av informanterna

Jag kommer kortfattat att redogöra för informanternas erfarenheter som lärare. Samtliga lärare arbetar i olika skolor belägna söder om Stockholm.

F1 arbetar i förskoleklass och har gjort det i 1,5 år, men arbetat tidigare på förskolan ända sedan 2013.

F2 har varit förskollärare i 22 år, och arbetat i förskoleklass i 3 ½ år.

F3 har arbetat i förskoleklass i 4 år.

F4 har arbetat i förskoleklass i 5 år.

L1 har varit lärare i 5 år.

L2 tog examen 2008 och har jobbat en termin på förskola, sedan i förskoleklass och fritids fram till 2013. Sedan dess har hon arbetat i åk 1-3 (åk 1 just nu).

L3 har arbetat som lärare i 4 år.

L4 har snart arbetat som lärare i årskurs 1 i 1 år.

4.2 Övergången

Denna del av resultat och analys kommer att lyfta upp exempel från lärarintervjuerna samt analys av svaren som samlades in. Avsnittet kommer att ta upp övergången från förskoleklass till årskurs 1.

4.2.1 Förberedelser

Samtliga informanter är eniga om att förberedelser i form av informationsbyte är viktigt vid klassövergångar.

Följande exempel är vad de intervjuade lärarna anser om övergångar: F1 anser att elever ska förberedas inför första klass genom att träna på olika saker som att hålla i pennan, ljuda, känna igen bokstäver och främst att träna på det sociala och hur man ska vara mot varandra. Bortsett från detta bör den nya läraren få veta och få uppgifter och information kring hur det går för eleverna i arbetet. Lärares förberedelser sinsemellan sker genom ett samtal där respektive elev diskuteras kortsiktigt. F2 förbereder genom utvecklingssamtal där eleven är i fokus och talar om vad de redan kan och bör kunna i årskurs 1.

Överlämningssamtal sker och den nya läraren kommer på besök i klassen, för att lära känna eleverna och vice versa innan skolstarten. Det diskuteras en del kring vad eleverna kan, deras sociala förmågor, vilka som knäckt läskoden, elever med särskilda behov och så vidare. F3 förbereder eleverna genom att jobba mot målen i åk 3 och försöker utmana eleverna så långt det går. Främst är det viktigt att träna barnen med att orka längre lektioner. Barnen förbereds även genom att få prata om vad som kommer ske när de byter klass. Informationen som ges till den nya läraren är information som rör elevers utveckling, nuvarande kunskaper, särskild anpassning såsom arbete med läsplatta eller särskilda pennor. Eleverna får ofta veta att skolan kommer att bli svårare och att de därför måste öva mer, till exempel genom att öva på att skriva som sin lärare gör. Samtliga informanter i förskoleklass berättar att de har möte med lärarna som ska ta emot eleverna, där de diskuterar elevers utveckling, dock kortfattat.

Förberedelser enligt Lago (2014) handlar om att förbereda elever inför och efter en klassövergång och att få chans att besöka och diskutera skolmiljöbytet, vilket är precis vad lärarna uttalar sig om i intervjuerna. Eleverna tränas kunskapsmässigt för att börja i årskurs 1. De tränar upp sociala förmågor och hur man betar sig gentemot andra elever och vuxna, detta är vad F1 anser om förberedelser. Bortsett från detta förbereds eleverna enligt samtliga lärare, F1, F2 och F3. De får träffa sin nya klasslärare samt prata om vad som kommer att ske i övergången för att eleverna ska känna sig trygga och inte mötas av förvåning

eller okänd situation, vilket är precis vad Lago (2014) skriver vad gäller skapandet av en trygg övergång som är av stor vikt och bör därför diskuteras med elever genom att påpeka att en förändring kommer ske. Det handlar om att förbereda elever ordentligt och skapa tydliga strukturer som bygger på en kontinuitet i övergången (Lago 2014).

Som samtliga informanter påpekar har de ett samtal där varje elev diskuteras, Alatalo, Meier och Frank (2014) påpekar att lärare behöver ta del av information kring allt som rör barnets utveckling, såsom tidigare erfarenheter och annan viktig information. F1, F2 och F3 anser precis som Alatalo, Meier och Frank, att tidigare erfarenheter och barns utveckling bör diskuteras när lärare tar emot eller överlämnar en klass. Även Ackesjö (2014) skriver att för att skapa en kontinuitet mellan övergången behöver information utbytas, men problemet är att kommunikation kan komma att vara begränsad på grund av två helt olika skolformer och system. Detta påpekas också av informanterna genom att information ibland uteblir och sker väldigt kortfattat. Detta är vad lärarna påstår att de försöker göra vid övergången, att skapa trygghet och kontinuitet, samt att förbereda eleverna för att inte mötas av en värld som de inte hört talas om tidigare.

Min tolkning av intervjuerna är att de intervjuade lärarna inser vikten av att förbereda elever inför övergången, men att en stor andel av informationsbytet kring elevers utveckling till den nya mottagande läraren, missas att ges. Kommunikation är begränsad och samtliga intervjuade lärare påstår att man vid klassöverlämning diskuterar varje enskild elev. Det visade sig att diskussionerna sker i en väldigt liten utsträckning som är väldigt kortfattad både innehållsmässigt och tidsmässigt. Detta visade sig i intervjuerna med både F1 och F2, trots att informationsbyte sker för somliga lärarna vid klassöverlämningar. Det framgår av intervjusvaren att lärare lägger ner tid på att lära känna sina nya elever och att elever ibland besöker sin nya lärare och utforskar den nya skolmiljön.

4.3 Förväntningar

Alla intervjuande lärare förväntar sig att få full information om elever för att kunna individualisera undervisningen, men en del välbehövlig information missas att ges.

F1 menar att det är viktigt att meddela nya lärare om elevers svårigheter, och kunna ge en grund för att utveckling och planering ska ske smidigt. F2 menar att lärare bör få information kring diagnoser och sjukdom, speciella strategier för vissa elever, vad elever kan och vilka som behöver extra läs- och

skrivstöd. Läraren säger att de har bra samarbete vid överlämning och eleven är i centrum. F3 anser att dokumentation av elever är viktig för att kunna anpassa arbetet utifrån elevers nivåer samt för att kunna motivera elever i sin utveckling. Även F4 instämmer, och tycker att dokumentation om utveckling och individualisering är viktig för att elever ska få en rättvis övergång till första klass, därmed inte behöva repetera saker de redan gått igenom innan och kan.

L1 berättar att information om varje enskilt barn gavs vid övergången, men att en viss viktig information saknades, som till exempel en elevs diagnos. Detta förhindrade möjligheten att kunna planera och förbereda undervisningen för eleven redan från start. L1 påpekar att en övergång eller byte av en skolform innebär risker som innebär att viktig information går förlorad. L2 påpekar förväntningar i andra banor än föregående lärare, det viktigaste är att få en bild av barnens fonologiska medvetenhet, då den är avgörande i både läsning och skrivning. L3 förväntar sig all möjlig information om elevers utveckling, särskilda behov och gärna få ta del av texter som visar elevers kunskap. L4 fick en snabb överlämning och fick därför ett väldigt vagt informationsbyte. I den bästa världen önskar sig L4 ha fått information kring vad elever kan, vilken problematik de har, förmågor, styrkor, svagheter, vad de gått igenom och allt som hör till elevernas skolgång.

Samtliga intervjuade lärare (F1, F2, F3 och F4) önskar och efterfrågar information och vetande kring barns tidigare erfarenheter för att kunna organisera och hjälpa elever fram i sin utveckling. Likadant gäller att få ett hum om elevers olika inlärningssätt för att därefter kunna individualisera och anpassa undervisningen efter behov och förkunskaper, påpekar F3. I intervjuerna framgick det att samtliga intervjuade lärare vill ha information om elever för att i sitt arbetssätt kunna tillämpa Vintereks (2011) individualiseringstyper som *innehållsindividualisering* och *nivåindividualisering*. Detta för att möta elevers färdigheter och skickligheter samt anordna en innehållslig undervisning som uppfyller elevers behov för en utvecklad skolframgång.

Alla informanter i årskurs 1 som tar emot förskoleklassen har däremot väldigt svaga förväntningar och koll på hur förskolelärare undervisar. De förväntningar som lärarna har på kommande elever från förskoleklassen gällande skrivförmågor har både likheter och olikheter i intervjusvaren. L1 påpekade osäkerhet kring förväntningar på skrivförmåga, men ansåg att det är viktigt att arbeta med finmotoriksövningar och med fonologiska medvetandet. L2 betonar vikten av muntligt berättande och berättelseuppbyggnader mer än just skrivande. L2 lyfte även upp att det är viktigt att skapa förståelse och samband i hur texter byggs upp när det gäller framför allt berättelser och sagor. L2 förväntar sig även att barnen har fått lyssna mycket på högläsning. L3 nämnde att förväntningar inte fanns, men att det är

viktigt att påminna elever om sin egen utveckling genom att titta tillbaka på sina tidigare texter. L4 förklarar förvåntansfullt att önskan är att alla elever har jobbat med bokstäver och att de fått möjlighet att lyssna på högläsning.

Min tolkning av intervju svaren är att alla lärare vill ha längre och utförliga informationsutbyten i samband med klassövergångar eftersom informanterna anser att det gynnar planeringen av lektioner. Min uppfattning är att vid informationsmissar behöver lärarna börja om från början och hitta elevers styrkor och svagheter, vilket kan ta lång tid att hitta. Det framkom även att lärarna i årskurs 1 inte hade några större förväntningar på barnen i sin kommande klass och dess kunskaper när det gäller skrivförmågor. L1 och L3 kände osäkerhet kring sina förväntningar, och berättade istället om vad de önskar att elever har arbetat med och vilka kunskaper de har när de börjar årskurs 1. Även L2 och L4 lyfte upp sina önskingar om elevers förmågor, men samtliga informanter verkade varken veta vad de förväntar sig att eleverna arbetat med, eller hur lärare i föregående klass arbetar.

4.4 Skrivundervisning och individualisering

Detta avsnitt kommer att beröra skrivundervisningen i allmänhet och utifrån ett individanpassat arbetssätt. Det kommer också att redogöras för vad lärare anser om individanpassning, och vilka metoder som används i undervisningen.

4.4.1 Kontinuitet– diskontinuitet

Lärarna i förskoleklassen försöker arbeta mot att skapa kontinuitet i skrivandet inför nästkommande klass genom att träna och fokusera på kunskapskrav som förekommer i nästa årskurs, men utan att ha höga krav. Lärarna har inga större krav på eleverna men försöker att lära ut det som eleverna kommer att ha nytta av i åk 1. Exempelvis F1, som inte har några större mål på vad eleverna ska kunna utan försöker fokusera på att skriva bokstäver, samt på skrivande genom att eleverna får skriva av lärarens skrivna text. Vanligt förekommande för eleverna är även spel som omfattar skrivövningar. F2 har inte heller något specifikt mål, utan arbetar med Bornholmsmodellen och anpassar skrivundervisningen utifrån elevers kunskaper. Läraren anser att det är viktigt att utforma sin undervisning så att eleverna får känna en trygghet, trivsel och positiv inställning till att påbörja nästa klass.

F4 har däremot större krav på eleverna genom att sätta upp mål som att fullgöra alla övningar i Bornholmsmodellen och låta eleverna öva upp sin motorik för att underlätta pennhållning och

bokstavsformning. Lika viktigt är det att läsning och skrivning ska finnas med i verksamheten varenda dag. Eleverna får arbeta både självständigt och en hel del tillsammans, med både lek och sång. Minst en bok per dag läses av F4.

L2 förväntar sig däremot att elever i förskoleklassen redan har arbetat och byggt upp en fonologisk medvetenhet som är både avgörande i läsning och skrivning, samt önskar sig få en bild av hur långt eleven kommit för att kunna utgå och planera vidare för utvecklande arbete. L2 tror alltså att förskolelärarna har arbetat med detta med eleverna. L4 påpekar att hon tror att eleverna fått lyssna en del på högläsning, och arbetat med bokstäver.

Min uppfattning av dessa intervju svar är att lärarna i förskoleklassen inte har krav på eleverna, men att de arbetar mot att skapa en kontinuitet inför kommande klass. Det framgår en oklarhet kring vad respektive lärare tror att den föregående/kommande årskursen arbetat med. F4 visade sig vara den enda som sätter upp höga mål för eleverna medan F1 och F2 anser att de inte har några krav. Trots detta arbetar F1 med bokstavsträning, textskrivning och med mycket spel, sång och lek. Min tolkning av detta är att F1 arbetar mot att skapa ett lustfyllt lärande genom variation och olika arbetssätt för att intressera elever och skapa vilja till att lära. F2 påpekar att hon arbetar med Bornholmsmodellen och arbetar mot att anpassa skrivundervisningen utifrån elevers kunskaper. F2 arbetar även mot att skapa trygghet och positiva inställningar till lärandet och även till att påbörja nästa årskurs. Christer Stensmos (2008) olika variationstyper i undervisningen framkommer av lärarnas svar. Jag uppfattar det som att både F1 och F2 har som mål att skapa positiva attityder och att lyfta in elevers intressen i undervisningen. Detta anser lärarna fungera väldigt bra och relaterar till att arbeta med att variera undervisningens innehåll, former och studiesätt (Stensmo 2008, s.203).

4.4.2 Phonics

I svenskundervisningen arbetar ett flertal lärare utifrån phonicsmodellen (ljudmetoden) som bygger på att träna samband mellan fonem (språkljud) och grafem (bokstäver). Modellen kallas även fonem-grafem-koppling. F1 arbetar med att träna på bokstäver, och för elever som har svårigheter med att hålla i pennan används redskap som Ipad och spel för att träna på skrivande. F2 arbetar med Bornholmsmodellen med bland annat bokstavsljud och att koppla ljud till bokstav. Varje vecka läggs fokus på en bokstav i taget, och de som kan skriva meningar arbetar både för hand och på läsplattor. Viktigt att tillägga är att texterna som skrivs är anpassade efter elevers intressen, exempelvis fotboll och prinsessor. F3 arbetar till större del

med läsplattor, för att inte endast behöva fokusera på det motoriska som att hålla i pennan och forma bokstäver. Fokus på det motoriska läggs också, men till en mindre del. F4 använder sig också av Bornholmsmodellen där de arbetar med veckans bokstav, forma bokstäver, måla föremål eller djur som börjar på den bokstaven, och på så sätt övas även finmotoriken. Extra övning sker ifall lärare redan från förskoleklassen märker svårigheter med detta, för att kunna åtgärda svårigheten innan elever börjar första klass. Bortsett från detta sker skrivinläring också genom att låta elever arbeta tillsammans och även genom sång och lek.

L1 är också insatt i arbetet med Bornholmsmodellen och arbetar med bokstavsgrunder. Läraren arbetar med enskilda bokstäver genom att färglägga bokstäver, ha bokstavspussel, klippa bokstäver, ljuda och skriva bokstäver, rita/skriva saker som börjar med bokstaven, skriva text och rita bild till texten och på sådant vis fortsätter de med alfabetet. Övriga lärare arbetar mycket med bokstavsträning och med läsplattor, och anser att man lägger det motoriska åt sidan för att träna på skrivandet. Lärarna tillägger också att skrivandet anpassas genom att variera antalet ord och meningar till varje uppgift, till exempel genom att ena eleven skriver 8 rader, och andra eleven skriver 3 rader. Allt beror på elevens kunskapsnivå.

Lärarnas val av skrivundervisning visar tydliga ramar som omfattar phonics, ljudmetoden. Undervisningen utgår från språkets grund till att utveckla mer omfattande delar, det vill säga att börja med enskilda bokstäver och arbeta med språkljud för att därefter kunna koppla samman ljud och bokstav. Detta är vad man kallar fonem-grafem-koppling och använder modellen phonics för att lära sig språkets grund. Bornholmsmodellen är en modell som är vanligt förekommande bland de intervjuade lärarna och visar att modellen utvecklar fonem-grafem-koppling för att stimulera den språkliga medvetenheten. Några exempel på hur de intervjuade förskollärarna arbetar med Bornholmsmodellen:

En av Vintereks (2011) olika individualiseringstyper som används i undervisning är *innehållsindividualisering* som handlar om att hitta innehåll som uppfyller elevers behov i kunskapsnivå samt elevers intressen. Denna typ av individualisering framträder tydligt i informanternas svar, då de berättar om hur elevernas intressen vävs in i undervisningen, till exempel då de får skriva om fotboll och prinsessor. Detta arbetssätt förordas av Stensmo (2008), som konstaterar att man som lärare bör utgå från elevers intressen i undervisning. Detta för att intressen leder till motivation och positiva attityder i lärandet (Stensmo 2008, s. 207). Generellt framgår det att informanterna försöker knyta undervisningen till elevernas intressen för att stimulera deras utveckling, och specifikt i detta fall i skrivundervisningen för att eleverna ska ha viljan att lära och utvecklas inom skrivandet.

Även *nivåindividualisering* (Vinterek 2011) framkommer i skrivundervisningen där lärarna möter elevers färdigheter och skickligheter, och de utgår från detta när de organiserar material. Detta visas genom att lärare anpassar uppgifter efter elevers nivåer, till exempel att en elev får skriva fler textrader och en annan får skriva färre utifrån sin kunskapsnivå. Detta tyder även på en *materialindividualisering* (Vinterek 2011) då material anpassas efter kunskap och behov.

4.4.3 Individanpassning i undervisning

Alla intervjuade lärarna arbetar med att variera undervisningen utifrån elevers kunskaper och behov. Samtliga 8 lärare och förskollärare anser att individanpassning är oerhört viktigt för elevens utveckling. F1 finner att extra uppgifter är ett bra medel för barn som behöver mer utmaning eller blir klara snabbare än andra, detsamma gäller enklare uppgifter för barn med svårigheter. Det är även av stor vikt att kunna utmana alla barn efter sin nivå, men till en början får alla barn samma grund i undervisningen. F2 utmärker sig också på liknande sätt och belyser vikten av att möta elever där de befinner sig i sin utveckling, och därifrån kunna utveckla deras förmågor. Likaledes finner F3 att om lärare inte individualiserar barns förmågor kommer det leda till att de starkbegåvade eleverna inte utvecklas, och de svagare eleverna inte lär sig något alls. F4 håller till större del med de andra lärarnas svar, och fortsättningsvis talar F4 främst om vikten att få med så många inlärningsätt som möjligt i undervisningen. Vissa barn lär bäst genom att röra sig, vissa genom att känna på det dem lär, vissa genom att lyssna och andra genom att rita eller dramatisera. Har man detta i åtanke är man en bra bit på vägen mot att skapa en individanpassad undervisning enligt F4.

L1 lyfter upp att barn är olika och lär sig på olika sätt, om lärare individualiserar arbetet får man med sig fler elever i undervisningen. Använder läraren metoder som inte gynnar, kommer läraren att tappa elever och således blir resultatet att elever halkar efter. L2 menar att individualisering är en grundsten i undervisningen och bör planeras utifrån kunskapsnivåer. L2 menar dock att man bör hitta en balans och inte nivåbasera i för stor grad.

Samtliga förskollärare och årskurs 1 lärares svar visar att de är enade om individanpassning som arbetssätt och svaren visar tydligt att alla lärare påstår sig arbeta utifrån elevers nivåer, anpassar sin undervisning efter elever och ställer sig positiva till individanpassning. Min tolkning är att informanterna lägger ner en hel del tid på att finna olika inlärningsätt som fungerar i praktiken och som gynnar eleverna inlärningsmässigt. Barn är olika och gynnas på olika sätt, som lärare behöver man hitta dessa olikheter,

enligt L1 som enligt min uppfattning verkade vara väldigt för att fånga upp elevers intresse. Detta gjorde L1 genom individanpassning, hon påstår att olika material i klassrummet kan gynna elevers inläring på en individanpassad nivå, samt mappar med uppgifter till varje elev som de behöver öva på efter sina behov. L4 påstår att individanpassning sker genom att variera uppgifter efter förmåga, styrkor och svagheter. Utifrån den befintliga utvecklingen kartlägger lärarna vad eleverna behöver för att förhindra bakomliggande elever, men också för att utmana starka elever. Utifrån Vintereks (2011) individualiseringstyper omnämns följande typer i intervjuerna, *innehållsindividualisering*, *nivåindividualisering*, *metodindividualisering*, *hastighetsindividualisering* och *materialindividualisering* i lärarnas sätt att individanpassa undervisningen. Det visade sig att lärarna till större del utgår och planerar undervisning utifrån elevers intressen, behov, kunskapsnivåer, gynnande metoder, arbete i egen takt och anpassat material. L2 ställer sig även positiv till individualisering, men påpekar dock att man som lärare inte bör individanpassa i för stor grad. L2 menar att det är en fördel med individanpassning men att alla elever bör arbeta med samma grund och om behov finns kan man som lärare individanpassa och utforma extra uppgifter i olika svårighetsgrader.

Utifrån Stensmos (2008) variationstyper av individualisering visar min studie att alla de intervjuade lärarna arbetar med att variera undervisningsinnehåll, undervisningsformer, tidsvariationer, lärstilar, och speciella behov för att kunna individualisera sitt arbetssätt. Stensmo (2008) lyfter även upp olikheter i hur elever lär sig på olika sätt, en del genom att lyssna, läsa, och andra genom att känna eller att göra. F4 lyfter upp detta samt vikten av att variera undervisningen på så många olika sätt, för att gynna olika elevers inläring.

F3 påstår att om lärare inte individanpassar undervisningen leder det till att starka elever slutar utvecklas och att svaga elever inte lär sig något överhuvudtaget. Min tolkning av F3's svar är att om undervisningen håller samma nivå för alla elever kommer det vara väldigt lätt för starka elever, vilket kommer att leda till att de inte stimuleras och utvecklas. När det kommer till de svaga eleverna, kommer de inte förstå eftersom innehållet är för svårt för dem och det kommer leda till att även dessa elever inte kommer stimuleras då innehållet inte är anpassat efter deras kunskap och nivå.

4.4.4 Svårigheter med individanpassning

Informanterna nämner brist på tid och information som ett problem för att kunna individualisera sina arbetssätt. F1 påpekar att tiden och planeringen är ett hinder. Vidare fortsätter läraren med att nämna att

det inte finns tillräckligt med tid att hinna göra det som man egentligen vill, samt att en önskan är att öka personalen i klassrummet för att hinna med alla elever. F2 arbetar i mindre grupper och med fler resurser på plats men menar att det fortfarande är svårt att räkna till för alla, tiden finns inte. Trots detta anser F2 att svagare elever har möjlighet att få mer hjälp, då de elever som är framåt kan arbeta mer självständigt. F3 anser däremot att det är påfrestande att ha 25 olika uppgifter, att hålla koll och hinna förbereda och hjälpa till, samtidigt som detta ska dokumenteras. F4 nämner svårigheter i att finna varje elevs bästa möjliga inlärningssätt, och att möta varje enskilt barns behov i en barngrupp om 32 barn, där varje lärare har hand om 15 elever.

L1, L2, L3 och L4 anser att det är svårt att räkna till som pedagog och hinna med att hitta/göra material anpassat efter eleverna, på grund av tidsbrist. L1 påpekar att svårigheten med individanpassning är att få tiden att räkna till och kunna planera uppgifter varefter elevernas behov och kunskap. L1 har 44 elever och påpekar att hon försöker individanpassa uppgifter till alla elever som de har i mappar. L2 säger även att tiden är knapp och räcker knappt till. L3 anser också att det är svårt att räkna till som pedagog med så många elever och olika uppgifter att ha på gång samtidigt, och att hinna dokumentera elevernas utveckling. L3 fortsätter sedan att påpeka att det finns en typ av Google system för skolan, g-suite som löst hennes problem när det kommer till dokumentationsdelen då programmet lagrar information.

Alla de intervjuade lärarna i både förskoleklass och årskurs 1 ser möjligheter med individanpassning, men lärarna påpekar också svårigheter som ett stort problem. F1, F3 och F4 tycker att det finns ont om tid för att hinna individanpassa och planera undervisning och material på ett gynnsamt sätt för alla elever. F2 anser trots mycket hjälp och resurser att man ändå inte hinner med att räkna till för alla elever, dock fokuserar F2 mer på svaga elever än starka eftersom de starka är mer självgående i sitt arbete. Min tolkning av detta är att de svaga elever inte lär sig alls om de inte får hjälp av F2, men frågan är hur mycket de starkare eleverna utvecklas? F2 anser att starka elever kan ta eget ansvar, och är självständiga och behöver alltså inte hjälp. Problemet som samtliga lärare berättar om är tidsbrist, att lärarna inte har tid för att planera och individanpassa. L3 anser att det är tillräckligt svårt att räkna till som pedagog och samtidigt hinna med att ordna individanpassade uppgifter till alla elever och hålla koll på dessa, och dokumentera allt detta. Jag kan enligt min egen tolkning av dessa intervju svar se en koppling mellan lärarnas svar som stämmer överens med varandra.

4.4.5 Övriga intervjusvar

F2 anser att vid överlämning av en klass ges inte information om skrivutvecklingen, det enda som informeras är om elever knäckt läskoden eller inte. F3 är däremot tydlig med att spara texter och ge dessa till den nya läraren för att elevers skrivutveckling ska bli så tydlig som möjligt. F4 ger inte speciellt mycket information, utan genomför tester i svenska (Bornholmstestet) som på ett ungefär visar var eleverna befinner sig i sin utveckling. F4 ger även sin egen bild av utvecklingen och berättar hur hen upplever barnets engagemang. Mer än så vill inte F4 ge i information till den nya läraren eftersom hen anser att mycket kan hända med ett barn under ett sommarlov, istället uppmanar hen att läraren ställer frågor vid behov, när första klass väl startat.

Min tolkning av lärarsvaren är att F2 ger en väldigt vag bild av hur elever ligger till i skrivandet, medan F3 ger ut sparade texter som kan hjälpa nästa lärare att se var elever ligger i sin undervisning. F4 påstår sig också ge information men behåller gärna en del för sig själv och påstår att elever kan ändras under ett lov. Detta kan enligt F4 leda till att hennes dokumenterade kommentarer inte stämmer med var eleven ligger till i sin nuvarande utveckling. Jag uppfattar informanternas påståenden som väldigt vaga i jämförelse med vad årskurs 1 lärarnas svar talar om för oss, att de gärna velat ha mer information kring elevers utveckling, vilket framkommit tidigare i analysdelen.

6. Diskussion och slutsatser

Detta avsnitt kommer att sammanfatta och diskutera resultatet av det empiriska materialet utifrån studiens frågeställningar. Detta kommer att göras genom att koppla resultatet med den tidigare forskning som finns i detta arbete. Jag kommer även att diskutera metodval och felkällor i studien, samt avsluta med en sammanfattande slutsats och didaktiska implikationer som jag kommit fram till genom studien, och till sist kort om vidare forskning.

5.1 Empiriska slutsatser

Denna studie utgår från tre frågeställningar: *Hur ser individanpassningen ut vid övergången från förskoleklass till årskurs 1? Hur och med vilka metoder individanpassar lärare skrivundervisningen i svenskämnet i årskurs 1? Vilka möjligheter och svårigheter finns vid att individanpassa skrivundervisningen?* Utifrån lärarintervjuerna har dessa frågor kunnat besvaras utifrån olika perspektiv

och olika erfarenheter. All empirisk material syftar till att lärare i de utvalda årskurserna, förskoleklass och årskurs 1 delar en gemensam inställning till individanpassning överlag, samtliga lärare ställer sig positiva till detta.

5.1.1 Sammanfattning om övergångar

Utifrån det insamlade materialet kan jag dra slutsatsen att alla förskollärare i förskoleklassen anser att elever på ett eller annat sätt ska förberedas inför klassövergången till årskurs 1. En del tränas kunskapsmässigt, och en del i sociala förmågor. F1 påstår sig förbereda elever kunskapsmässigt genom att öva på att hålla i pennan, ljuda bokstäver och ord, lära sig att känna igen bokstäver, och även träna upp sina sociala förmågor och hur man ska vara och bete sig mot varandra.

Samtliga intervjuade förskollärare anser att informationsbytet är viktigt. F1 tycker att den nya läraren behöver få veta hur det går för eleverna i skolarbetet, och ett samtal lärare sinsemellan är viktigt för att klargöra för den nya läraren om elevers utveckling. F2 instämmer och brukar få besök av nya lärare som lär känna sina nya elever, för att skapa trygghet mellan lärare och elever. F2 och F3 betonar vikten av att tala om för den nya läraren om elevers särskilda behov, och om elever behöver särskild anpassning som exempelvis att arbeta med Ipad eller särskilda pennor. F2 och F3 påstår sig även diskutera med barnen kring vad som kommer att hända i nästa årskurs och vad de bör kunna i årskurs 1.

Intervjuerna har visat att lärare förväntar sig att få all behövlig information om elever vid en övergång, problemet som förekommer är att välbehövlig information går förlorad. Lärarna har olika erfarenheter om detta men är enade att man behöver få ta del av viktig information. Förskolelärarna påstår sig vara medvetna om att ge ut information om elevers behov, svårigheter, utveckling, diagnoser, strategier och all information som rör eleven. F1 anser att det är viktigt att tala om elevers svårigheter för att kunna utforma undervisning utifrån elevens utgångspunkt. F2 anser att information om diagnoser/sjukdom och speciella strategier är viktigt att få vara medveten om. F3 påstår att det är viktigt att få en dokumentation av vart elever ligger i sin utveckling för att kunna utgå från det vid arbetet. F4 instämmer med F3 och tycker att dokumentation är viktigt för att elever inte ska behöva repetera saker de redan kan när de börjar nästa klass.

En del av lärarna i årskurs 1 fick vid överlämningen en svag information om eleverna och viktig information gick förlorad. L1 fick behövlig information, däremot missades viktig information kring en

elevs diagnos, vilket hon fick ta reda på egen hand som ledde till att L1 inte kunde förbereda en stimulerande undervisning för eleven redan när eleven började i första klass. L4 fick också väldigt svag information på grund av snabb klassöverlämning. L4 förväntade sig att få information om elevers utveckling, problematik, förmågor, svagheter, styrkor och allt som hör till elevers utveckling, men hon påstår att hon inte fick det vid överlämningen. L2 förväntar sig få veta mer om barnens fonologiska medvetenhet eftersom att den blir avgörande i läs- och skrivinläringen. L3 önskar sig få information om utveckling, behov och tidigare texter som visar elevers utveckling.

Vi kan se att lärare förväntar sig att få information kring elevers utveckling och allt som lärare behöver veta om eleven, och att både förskollärare och årskurs 1 lärare håller med, men att någonting händer på vägen. Information missas att ges, en del information kommer fram, och en del försvinner.

5.1.2 Sammanfattning om skrivundervisning och individanpassning

Lärarna har olika uppfattningar om vad de påstår att elever ska kunna inför nästkommande klass, en del har högre krav än andra. Lärare som exempelvis F1 och F2 har inga större krav på vad elever ska tränas på. F1 ställer inte krav på eleverna men undervisar och fokuserar på att lära eleverna att skriva bokstäver, och skriva texter genom att skriva av läraren. F2 arbetar med Bornholmsmodellen och anpassar sin undervisning efter elevers kunskapsnivåer. F2 har inga speciella mål på vad elever bör kunna men påstår sig försöka undervisa på ett sätt som ger elever trygghet, trivsel och positiva inställningar inför att börja nästa årskurs.

F4 har lite större krav på eleverna, hon arbetar med Bornholmsmodellen, och fokuserar även på att öva upp motoriken och bokstavsformningen. F4 arbetar även mycket med läsning och skrivning både enskilt för eleverna och i grupp och försöker variera undervisningen genom att kombinera spel, sång och lek i undervisningen.

Kraven som L2 påstår sig ha och förväntar sig att elever i förskoleklassen har arbetat med är den fonologiska medvetenheten. L4 förväntar sig att barn i förskoleklassen lyssnat mycket på högläsning och fått arbeta med bokstäver. Samtliga lärare har olika uppfattningar, förväntningar och krav vad gäller elevers kunskap och vad de bör kunna inför nästkommande klass. En del använder modeller som Bornholmsmodellen, och en del arbetar med bokstäver, motorik, texter, vilket visar att vissa lärare arbetar väldigt lika medan andra arbetar på olika sätt och med olika krav och mål.

I svenskundervisning visade det sig att en del lärare arbetar utifrån ljudmetoden, som handlar om samband mellan språkljud och bokstäver. F1 F2 och F4 arbetar utifrån grunden, de börjar med bokstäverna för att därefter arbeta sig uppåt med att koppla ljud till bokstäver för att därefter kunna skriva ord och meningar till att skriva hela texter. F2 och F4 arbetar med detta med hjälp av Bornholmsmodellen. F3 arbetar däremot på ett olikt sätt, hon arbetar mer med läsplattor och väldigt lite med pennan, vilket hon även anser är viktigt att öva på. Olikheten mellan F3 och de resterande lärarna (F1, F2 och F4) är att F3 inte fokuserar på exempelvis bokstävers form, utan det viktiga för henne är att elever får träna på sitt skrivande med läsplattan.

L1 arbetar också med Bornholmsmodellen och bokstavsgrunder och varierar upplägget av detta med allt från att arbeta med bokstäver, till att färglägga, pussla, klippa, ljuda, skriva, rita, skriva och mycket mer för att lära sig hela alfabetet till att börja med. Det visar sig av intervju svaren att Bornholmsmodellen är en populär metod bland en del lärare för att arbeta med grunderna i läs- och skrivinläringen.

Intervjuerna har visat att alla informanter är enade om att individanpassning är en viktig del för elevers utveckling. Variation av undervisning utifrån elevers kunskaper och behov är vad samtliga lärare anser är viktigt för att individanpassa undervisningen.

F1 och F2 anser att extra uppgifter är ett medel för att stimulera både barn som har svårigheter och barn som behöver extra utmaning, båda lärarna anser att det är ett bra arbetssätt för att de då kan möta eleven utifrån sin utveckling och därmed utvecklas vidare. F3 påstår att det är ett måste att individanpassa elevers arbeten eftersom att det annars kan leda till stopp i utvecklingen för de begåvade eleverna och ingen inläring alls för elever som är mindre begåvade eller har svårigheter i inläringen. F4 håller med om det som F4 påstår och menar att elever lär sig på olika sätt, vissa behöver röra sig, andra behöver rita eller dramatisera. Både lärarna är medvetna om detta och påstår sig försöka utgå från detta när de individanpassar undervisningen.

L1 tar också upp att barn lär sig på olika sätt och genom individanpassning får man med sig eleverna i undervisningen, än om man inte hade gjort det så hade eleverna halkat efter i arbetet. L2 anser som de andra lärarna att individanpassning är viktigt, dock påpekar hon att man inte ska individanpassa för mycket, utan kunna hitta en balans, exempelvis böcker med tre steg i svårighetsgrad.

Detta visar att alla informanter ställer sig positiva till individanpassning i undervisningen, alla är enade om att individanpassning leder till att elever utvecklas utifrån sin egen kunskapsnivå och på sådant sätt som stimulerar deras lärande.

Individanpassning ses enligt de intervjuade lärarna som något positivt, men det medför även svårigheter att kunna utföra detta i undervisningen. Alla informanter nämner tidsbrist som ett problem vid individanpassning, samtliga nämner även att det är planeringen av individanpassade uppgifter som kräver tid som lärarna påstår att de inte har. När det kommer till L1 har hon 44 elever, bortsett från all planering och allt som ska göras som lärare, påstår hon att hon tar sig tiden att planera material i mappar för eleverna som alltså ska vara anpassade till vad eleverna behöver öva på eller utmanas i. Bortsett från detta önskar sig alla intervjuade lärarna att de hade haft extra resurser i klassrummet som de tror hade gett lärarna mer tid att kunna planera och ordna individanpassade uppgifter och undervisning.

När det kommer till information som lärare får om elevers skrivutveckling vid mottagande av en klass visar det sig vara rätt svag information som ges. F2 medger att hen ger en vag information om skrivutvecklingen och påstår sig endast uttala sig angående om elever har knäckt läskoden. F3 sparar däremot elevers texter för att ge de vidare till nästa lärare som talar om var elever ligger i sin skrivutveckling. F4 ger via Bornholmstestet en bild på var elever ligger i sin utveckling, bortsett från detta anser hen inte vilja ge ut för mycket information till mottagande lärare eftersom att hen påstår att barn förändras hela tiden, speciellt efter ett sommarlov.

Lärarna är alltså med andra ord både enade och inte gällande övergångar, informationsbyte, förväntningar, förberedelser, möjligheter och svårigheter med individanpassning.

5.2 Diskussion utifrån tidigare forskning

Språkforskarna Alatalo, Meier och Frank (2014) har i sin studie kommit fram till att övergångar mellan verksamheter bör utgå från att skapa en trygg övergång för ett kontinuerligt lärande. De hävdar också att man bör minska på skillnaderna mellan verksamheterna för att elever ska få känna trygghet i sin övergång från en verksamhet till en annan. Lärarna i förskoleklassen påpekar i intervjuerna att de diskuterar övergångar med elever för att få de att känna trygghet och inte mötas av okända situationer när de väl börjar första klass. Lika viktigt är det att den nya verksamheten bygger på det eleven tidigare lärt sig i tidigare verksamhet.

Alatalo, Meier och Frank (2014) har kommit fram till att bristande kommunikation mellan verksamheterna är ett hinder vid övergångar. Lärare lyckas inte följa upp barns erfarenheter/kunskap till nästkommande verksamhet på grund av informationsbrist. Vidare belyser forskarna att förskollärare har en vag bild av hur arbetet i skolan går till och att det är ett skäl till att förskollärarna inte vet hur de ska förbereda eleverna inför övergången. Information och dokumentation mellan övergångarna är en viktig del i övergångsprocessen för en skolutveckling för eleverna (Alatalo, Meier och Frank 2014, s.33). Detta är även vad lärarna i intervjuerna påpekar. Förskollärarna vet inte riktigt hur årskurs 1 lärarna jobbar, och inte tvärtom heller utan har endast förväntningar och gissningar kring hur de arbetar. Ett problem för lärarna i årskurs 1 är att de flesta informanter inte får all behövlig information som de behöver för att utforma sin undervisning efter elevers behov och erfarenheter, vilket är en viktig faktor för utveckling enligt Alatalo, Meier och Frank (2014).

Skolinspektionens kvalitetsgranskning (2015) har undersökt läs- och skrivutveckling i årskurs 1 och 3 och kommit fram till att elever i årskurs 1 inte möts vad gäller läs- och skrivutvecklingen. Elevers tidigare erfarenheter varken stöds eller stimuleras när de övergår till årskurs 1 från förskoleklass. Undervisningen innehåller inga anpassningar utan ligger på en medelnivå för alla elever. Elever som behöver extra stöd får inte det stöd de behöver, och elever som behöver utmanas mer får inte den möjligheten heller. Detta visar sig vara för att det behövs extra resurser i klassrummet.

Läraryntervjuerna från denna studie har visat att en del lärare i förskoleklassen inte delar med sig av information till nästa lärare vad gäller skrivutvecklingen. Lärare i årskurs 1 nämner också som styrker på detta, att de inte får tillräcklig med information om elevers utveckling. Jag tolkar det som att lärarna inte kan anpassa eller utgå från elevers tidigare erfarenheter när de tar emot en klass på grund av bristande information som tar tid att komma underfund med.

Vidare visar informanternas svar från intervjuerna att lärare efterfrågar extra resurser för att de har för stora klasser och hinner inte med att hjälpa elever som behöver extra stöd eller elever som behöver mer utmaningar. Det visade sig även att alla lärare påstod att de inte hinner med att planera och individanpassa undervisning och uppgifter efter elever eftersom tiden är knapp. Detta nämner Tarja Alatalo (2011) som menar att lärares undervisning är förknippad med svårigheter eftersom att lärares viktigaste roll är att kartlägga elevers styrkor och svagheter för att därefter planera undervisning efter elevers behov (2011, s.31). Detta är dock en väldigt svår uppgift enligt Alatalo (2011), och nämner att det visat sig att lärare bland annat har för stora elevgrupper/klasser eller brist på tid för att stödja elever i en sådan utveckling

vad gäller läs- och skrivundervisningen. Detta framkommer även av lärarna som intervjuades, där en lärare påpekade att hen har 44 elever, och en annan 25, vilket kan anses vara svårt att hinna med att kartlägga styrkor, svagheter och individanpassa.

Alla informanter är positiva till individanpassning. Det framkommer i intervjuerna att anordning av extra uppgifter är ett hjälpmedel för elever som behöver utmaning, och elever med svårigheter som utgår från barnens kunskapsnivåer. Forskaren Joanna Giota (2013) påpekar också att individualisering i läroplanen pekar på att anpassa sig efter elevers förmågor, förutsättningar, behov, intressen och erfarenheter (2013, s.7). Ett exempel är det som F2 säger, att möta elever i sin nuvarande utveckling och utifrån det kunna utveckla barnens förmågor. Andra lärare talar om att individanpassa för att få med så många inlärningssätt som möjligt i undervisningen, eftersom en del lär sig genom att exempelvis lyssna, andra genom att röra sig, rita, dramatisera. Genom många olika inlärningssätt kommer eleverna att finna det intressant och få positiv inställning till skolan (F4). Även Giota (2013) påpekar detta genom att en individualiserad undervisning leder till bättre prestationer för elever och är en motivationshöjare för lärandet. Det har visat sig att när lärare utgår från elevens behov och intressen leder det till att elever intresserar sig för skolans ämnen (Giota 2013, s.223).

5.3 Slutsats

Sammanfattningsvis kan man se att alla lärare som intervjuades har både lika och skilda uppfattningar och förväntningar kring klassövergångar. En del lärare påpekade hur betydelsefullt det är att få ta del av information som rör elevers utveckling. Trots att vissa lärare vanligtvis inte brukar ge ut all information till lärare som tar över deras klasser, förväntar de sig ändå att få all information om elever från föregående lärare som de tagit emot sin klass ifrån. Lärarna är medvetna om hur viktigt det är men trots detta försvinner en hel del information till nya lärare, vilket denna studie visar.

Samtliga lärare visar också positiva inställningar till individanpassning i undervisning, och i skrivundervisningen. Empirin visar att det finns många möjligheter för elever genom att individanpassa undervisningen för att elever ska stimuleras och utvecklas utifrån behov och erfarenheter. Det förekommer även problem med att individanpassa, vilket visar sig vara att alla lärare anser att det finns brist på tid för att hinna planera och kunna individanpassa undervisning och material efter varje enskilt barn. Lärarna påpekar också att tiden inte räcker till för att hjälpa alla elever heller, på grund av att lärare har för stora klasser för att hinna med. En lärare hade 44 elever, en annan 25 och en annan hade 15. Slutresultatet visade sig att alla dessa lärare med olika antal i barngrupperna har samma problem, att de

inte hinner med att hjälpa svaga och starka elever och heller inte att individanpassa arbetet trots att de själva anser att det finns stora möjligheter med sådant arbetssätt.

Individanpassning i skrivundervisningen visade att lärare arbetar på olika sätt. Lärarna arbetar med allt från särskilda pennor till vanliga pennor, och Ipad. En del lärare arbetar med motoriska övningar och bokstavsformning medan en del fokuserar mer på att skriva texter på Ipad för att slippa fokusera på motoriken. Lärarna individanpassar skrivandet efter vad eleven kan, om en elev är begränsad och endast kan skriva ett par ord eller få meningar, får den göra det. Om en annan elev är duktig på skrivandet och kan skriva en hel text, får den också göra det. Allt handlar om var eleverna i fråga ligger i sin utveckling. Vidare visade det sig även att de flesta lärare använder ljudmetoden i sin undervisning som innebär att man lär sig samband mellan språkljud och bokstäver. Många av lärarna använder också Bornholmsmodellen i sin undervisning, och kunde anpassa skrivövningar med modellen utifrån elevers kunskaper.

5.4 Didaktiska implikationer

Studiens insamlade material har som tidigare nämnt visat brister och missar i kommunikationen mellan lärare vid övergångar. Det visar sig även att förskollärare inte har någon vidare koll på hur årskurs 1 lärare arbetar, och tvärtom. Förskollärarna arbetar enligt min studies resultat på ett sätt som lärarna tror att eleverna behöver kunna, och ta med sig i första klass. Det innebär alltså att förskollärarna arbetar utifrån vad dem själva tror gynnar eleverna och därmed inte utifrån vad eleverna bör kunna i årskurs 1. Med detta resultat kan jag dra slutsatsen att de intervjuade lärarna inte vet hur årskurs 1 lärare arbetar och lär ut. Detta kan ses som ett problem vid övergången, genom att eleverna inte är tillräckligt utrustade med kunskap som de borde inför första klass.

Fenomenet kan även förstås som ett problem i lärarutbildningarna. Problemet kan ligga på förskollärarytbildningen där studenter möjligtvis inte lär sig eller får ta till sig den kunskap som behövs av förstaklasslärare, eftersom att förskollärarna inte riktigt vet hur nästa klass fungerar kan det leda till att kontinuiteten mellan klasserna inte fungerar. Tittar man däremot på grundlärarprogrammet för årskurs F-3, där man får den kunskap som behövs för att bygga lärandet på tidigare/nästa årskurser. Detta kan bero på att lärare som läser denna utbildning får i många fall följa med klassen från förskoleklass till årskurs 1. Förskollärarna i förskollärarytbildningen får inte den möjligheten, vilket kan vara där problemet ligger

när det kommer till att inte veta hur åk 1 lärare arbetar, det kan också bero på att förskollärare inte ingår i ett 1-3 arbetslag och får därför inte samarbeta tillsammans och ta del av åk 1 lärares arbetsätt.

Studiens resultat har även visat hur individanpassning används av lärare på lika och olika sätt. Jag kan dra slutsatsen att samtliga lärare ser individanpassning som en fördel att använda i undervisningen som gynnar elever på alla sätt som finns för att stimulera deras utveckling genom att utgå från elevernas kunskapsnivå. Problemet visar sig vara att lärare har brist på tid att utforma individanpassning eftersom att de har för stora klasser eller grupper. Detta problem kan förstås som att lärare behöver extra resurser för elevers bästa. Vad gör man åt detta problem? Kan extra resurser vara en lösning, eller möjligtvis mindre klasser? Förhoppningsvis kan detta resultat påverka lärares arbetsbörda och införskaffa andra möjligheter som kan bidra till mer tid för lärare att individanpassa uppgifter och undervisning.

5.5 Vidare forskning

En vidare forskning som hade varit intressant att undersöka är hur elever känner och tycker inför klassövergångar, samt vilka förväntningar de har på att börja första klass. Detta hade i sådana fall undersökts utifrån elevperspektiv genom intervjuer. En sådan tänkt undersökning hade kunnat kopplas med denna studies intervjusvar från lärarna för att se hur elevers förväntningar stämmer överens med vad lärarna säger om detta och förbereder elever inför.

6 Litteratur- och källförteckning

Ackesjö, Helena (2014). *Barns övergångar till och från förskoleklass: gränser, identiteter och (dis-)kontinuiteter*. Diss. (sammanfattning), Kalmar: Linnéuniversitetet, 2014

Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Alatalo, Tarja (2011). *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3: om lärares möjligheter och hinder*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2011 Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/25658>

Alatalo, T., Meier, J. & Frank, E. (2014). *Överlämningar från förskola till förskoleklass* *Forskning om undervisning och lärande*, 13: 30-52.

Broström, S. (2009). *Tilpasning, frigjøring og demokrati [Adaption, liberation and democracy]. Første steg*, 2, 24–28

Fast, Carina (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2007

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig: http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Giota, Joanna (2013). *Individualiserad undervisning i skolan: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig: <http://www.vr.se/franvetenskapsradet/nyheter/nyheter2013/individualiseratlarandeiskolanvadinnebardet.57e727b6e141e9ed702bfd.html>

Hagtvet, Bente Eriksen (2004). *Språkstimulering. D. 1, Tal och skrift i förskoleåldern*. 1. uppl. Stockholm: Natur och kultur

Lago, Lina (2014). *”Mellanklass kan man kalla det”: om tid och meningsskapande vid övergången från förskoleklass till årskurs ett*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, 2014

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. (2011/2016). Stockholm: Skolverket
Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>

Mer varierad läs- och skrivundervisning kan öka motivation och intresse [Elektronisk resurs]. (2015).
Tillgänglig: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/mer-varierad-las--och-skrivundervisning-kan-oka-motivation-och-intresse/>

Skoog, Marianne (2012). *Skriftspråkande i förskoleklass och årskurs 1.* Diss. Örebro: Örebro universitet, 2012

Stensmo, Christer (2008). *Ledarskap i klassrummet. 2., [rev.] uppl.* Lund: Studentlitteratur

Taube, Karin (2011). *Barns tidiga skrivande.* Stockholm: Norstedt

Vinterek, Monika (2006). *Individualisering i ett skolsammanhang.* Stockholm: Myndigheten för skolutveckling

Bilaga 1

Mail till informanter

Hej!

Mitt namn är Mariam, jag läser sista året på Grundlärarprogrammet F-3 på Södertörns Högskola och skriver mitt första självständiga arbete just nu.

Jag undersöker hur lärare i årskurs 1 och i förskoleklass arbetar med individanpassning i skrivundervisningen. Jag undersöker även hur klassövergångar sker på individnivå från förskoleklass till åk 1 och vilka förväntningar/förberedelser lärare har på detta.

Jag söker efter lärare som kan tänka sig ställa upp på en intervju som omfattar ca 11 frågor. Det insamlade materialet från intervjun kommer att anonymiseras i studien, och all information raderas efter att studien är klar. Självklart är medverkan frivillig för dig som informant.

Kontakta mig gärna vid fler frågor.

Vänliga hälsningar,

Mariam Hattab

070- xxx xx xx

Bilaga 2

Intervjuguide

Frågor till lärare i förskoleklass

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Hur ser du på individanpassning av undervisning? Är det viktigt, varför/varför inte?
3. Hur arbetar du med skrivande i förskoleklass?
4. Hur individanpassar du skrivandet?
5. Vilka möjligheter respektive svårigheter anser du finnas vid individanpassning?
6. Hur förbereder du eleverna inför övergången till åk 1? Vad anser du är viktigt att lärare gör inför övergångar?
7. Hur sker överlämningen till läraren i åk 1?
8. Hur mycket information ger du till klassens nya lärare? Vad är särskilt viktigt att informera om?
9. Hur pass mycket information ger du angående skrivutvecklingen?
10. Hur uppfattar du att mottagande lärare arbetar med skrivande, individanpassning?
11. Hur förbereder du eleverna inför kommande årskurs vad gäller deras skrivande och den kommande skrivundervisningen?

Frågor till lärare i årskurs 1

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Hur ser du på individanpassning av undervisning? Är det viktigt, varför/varför inte?
3. Hur arbetar du med skrivande i åk 1?
4. Hur individanpassar du skrivandet?
5. Vilka möjligheter respektive svårigheter anser du finnas vid individanpassning?
6. Vad har du för tankar kring övergången från förskoleklass till årskurs 1?
7. Hur uppfattar du att förskollärarna arbetar med eleverna i t.ex. skrivundervisningen?
8. Får du tillräcklig information kring elever vid mottagandet av en ny klass? Och hur pass mycket information får du om eleven, och om elevens skrivutveckling?
9. Vad är viktigt för dig att veta angående elevens skrivutveckling?
10. Hur uppfattar du att förskollärare arbetar med skrivande, individanpassning?
11. Vad har du för förväntningar på elevernas skrivförmåga när de börjar åk 1?